

Vana-Võromaa suitsusaunakombestiku hoidmise kava 2012-2020 MIS TOIMUNUD, MIS TULEMUSED?

Tavade püsimumist toetavad ettevõtmised

suitsusaunatava on seotud maaeluga, talueluga. Taluperded hoiavad ja annavad kombestikku edasi vanade saunade regulaarse kasutamise ja teadlikult uute suitsusaunade ehitamisega

- õpipäevad ning kursused saunade ehitamise ja renoveerimise küsimustes
 - OM TOIMUNU HAANIMAA SANNANÄDÄLITE RAAMEN 2013-2018
 - VANAAJAMAJA OM TENNÜ PIÄ EGÄ AASTAK PIKÄ KURSUSE
- õpipäevad sauna kütmise, vihtade tegemise, liha suitsutamise, sauna hooldamise ning saunas käimisega seotud teadmiste ja tavade laiemaks tutvustamiseks
 - OM TOIMUNU HAANIMAA SANNANÄDÄLI RAAMEN 2013-2018
- erinevates saunades rahvapärase ravitsemisega seotud kogemuste ja teadmiste vahetamised
 - HAANIMAA KOGOKUNNAN TOIMUS KIMMÄHE
 - OM KA PÖLVA PUUL ÜTS SELTSKUND NAISI, KIÄ ASJAGA TEGELESE
- saunahoonetega seotuna traditsiooniliste ehitusvõtete õppimise võimalused Viljandi Kultuuriakadeemia baasil
 - VILJANDI KA-N OM RAHVUSLIKU EHITUSE ERIALA VALLA
- koduse kombena saunas liha suitsutamise taastamine: oskajatele pakkuda eri võimalusi kogukonnaetevõtmistel silma paista, oma oskustele tunnustust saada (laatadel, kohalikel tähtpäevadel vastavaid mõõduvõtmisi ja maitsmisi-hindamisi teha), luua võimalused oskajate teadmiste edasiandmiseks kogukonnas huvitatud inimestele.
 - LIHASUITSUTAIAID OM MANU TULNU, SH KA MÜÜIAID

Tulemus: Kombestikku tuntakse ja antakse edasi isikliku osalemise ja kogemuse kaudu. Peredes käivad nii vanad kui noored suitsusaunas ning tuntakse saunakombeid. Perede suitsusaunade lammutamine ja ümberehitamine on vähenenud. Ehitatakse uusi suitsusaunu ning renoveeritakse olemasolevaid.

Külakogukonnas on toimivad koostöövõrgustikud, muuhulgas taastunud saunas liha suitsutamise tava.

Seotud organisatsioonid: Viljandi Kultuuriakadeemia, MTÜ Vanaajamaja, MTÜ Sann ja Süük, kohalikud traditsioonilise ehituse ettevõtted, kohaliku toidu tootmise ja turustamise võrgustikud, piirkonna talupered.

Tava tutvustamine ja populariseerimine

- avatud saunapäevade korraldamine, mille eesmärgiks on perede saunakombeid ja -oskusi inimeselt inimesele edasi anda
 - SUIDSUSANNAPÄIVI JA NÄDÄLIT KÕRRALDET
 - MUUSIKALAVASTUS „SUIDSUSANNASÜMFOONIA“ JA SUIDSUSANNAPÄÄVÄ MOOSTÕN AUGUSTIN 2019
 - ESIMENE RÄNDNÄITUS 2012 JA TÕNE 2019
- saunade juures perepäevade korraldamine
 - HAANI SANNANÄDÄLI RAAMEN TOIMUNU
 - TOIMUSE KA PEREDE JA SÕPRUSKONDE VIISI
- noortele suunatud talgud ja info; interaktiivsed mängud sotsiaalses meedias, "Päiv sanna man" - auhinna väljatöötamine ja rakendamine
 - LATSILE SANNAOPPUSE TEEMALISE OPIPÄÄVÄ SEPÄ TALON
 - SANNAPRAKTIKA LATSIGRUPILE MOOSKAL TOIMUNU
 - LATSILAAGRITEN KARILATSIN TOIMUNU SANNAOPPUSE
 - MÕNISTE MUUSEUM TEI 2015 A LATSI JÕULUPROGRAMMI SAVVUSANNA TEEMAL
 - VIRBITÜSE PRILLE ABIGA NÄÜDÄT NUURILE KOOLITUSTEL
- ehitusküsimustes pädevate nõustajate andmekogu ning nõuandeteenuse väljaarendamine koostöös muuseumite, MTÜde ja ettevõtjatega
 - OM TEEDÄ EHITÜSMEISTRI JA FIRMA, KIÄ VÕIVA NÕVVU ANDA
 - EHITÜSABI KÜSÜIAID OM JUHATADU ETTEVÕTJIDE MANU
 - VANAAJAMAJA MTÜ MANU OM SUUNATU NÕVVU KÜSÜJÄ
 - ESIEHITAJA OMMA SAANU API KA ANDRES ANSPERI "AABITSAST"
 - VILJANDI KA PUULT OM ÜLES VÕETU ÜTE HAANIMAA SANNA KERESSE LUUMISE TÜÜ JA AROTUS TUU ÜLE (2013)

- MTÜ HINOKA OMMA KOKKO PANDNU SAVVUSANNA AHO EHITÄMISE JUHATUSE 2014 (FAILINA)
- suitsusauna teema kohta sündmusteteabe avalikkusele kättesaadavaks tegemine: kodulehe www.savvusann.ee arendus
 - SANNA KODOLEHTE OM VÕRO SELTS VKKF ÜLLEN HOITNU JA VAHTSÖNDANU. KÜLLI OM JUUSKVALT INFOT ÜLES PANDNU.
- koostöö meediaga, sh rahvusringhäälinguga saunakombestiku tutvustamiseks
 - MEEDIAGA SUHTLEMINE OM KÄÜNÜ JUUSKVALT – PRESSITEEDÜSSE, VÄLLÄANDIDELE PILTE OTSMINE, TELE JAOS VÖTTÕPAIKU KOKKOLEPMINE. ERR-I OSA OM KÜLL OLVU VÄIKU.
- rahvusvahelise koostöö laiendamine Soome, Läti ja Venemaa uurijatega ning praktikutega
 - EDA OM VIDÄNÜ SEOD KUUNTÜÜD. OMMA ALALISE KONTAKTI ÜLEILMSE SANNAORGANISATSIOONIGA ISA.
 - OM KÄÜDÜ SANNAKONGRESSSEL (2014 LEEDUN /TRAKAI/ JA 2018 ROOTSIN /TORNIO/).
 - OLL PÕHJAMAAD EÜTISPROJEKT SUHTIDE ARENDAMISES NORDPLUS RAHASTU ABIGA.
- suitsusaunapärandi kandmine UNESCO vaimse kultuuripärandi esindusnimekirja. Taotluse esitamine aastal 2013 (märts)
 - KANTI NIMEKIRJA 26. NOVEMBRIL 2014

Tulemus: suitsusaunakombestik on kogukonnas au sees ja väärtustatud ka laiemalt. Kombestiku edasiandmine toimub isikliku osalemise ja kogemuse kaudu.

Seotud organisatsioonid: suitsusaunade koostöökogu, saunade omanikud, MTÜ Haanja Kultuurikoda, MTÜ Sann ja Süük, OÜ Mooska, Sanna Kultuurimõis, Eesti Kodanikuajakirjanduse Selts, Viljandi Kultuuriakadeemia, Vabaõhumuuseum, MTÜ Vanaajamaja, ERR, Kultuuriministeerium, Võru Instituut, Võro Selts VKKF, piirkonna muuseumid.

Suitsusaunatavadega seotud uurimised

praegusaegsete saunade ja saunakommete uurimine erinevates Vana Võromaa küldes. Uurimisressursid:

- kohalikud muuseumid paikkonna pärimust uurides,
 - MÕNISTE MUUSEUMIN SÄETI TÛÜKÕRDA ÜTS SANN, KON SAA ALATEN 2018 SUVÕST KÄVVÜ JA OPPI-OPADA. OM KOGUTU SANNAPERIMÜST.
 - KARILATSI MUUSEUMI SANNAN TETTI VAHTSÖNÕ SANNAKERES JA SANNA SAA KÛTTA, SÄÄL OPPUSI TETÄ.
- Vana Võromaa kooliõpilased kodu-uurimuslike tööde tegemisel,
 - OLÕ-I TÄPSELE JÕUDNU UURI, KU PALLO VÕI SÄNDSIT TÛÜSID OLLA
- Eesti kõrgkoolide üliõpilased õppepraktikate ja uurimistöde käigus,
 - TÛ TUDENGITE SANNU UURMISE VÄLITÛÜ 2013 VAHTSÕLIINA KIHUNKUNNAN (JUHENDAJA ESTER BARDONE)
 - VÕHANDU VEERE SANNU UURMINE 2014 (VÕRO SELTS VKKF)
 - MADIS MÄGI UURIMISTÕÖ 2014 (VÄIMELA KHK)
- teadlased analüüsid kogutud materjali ning publitseerides uut teadmist artiklitena
 - ESTER BARDONE DOKTORITÛÜ (2014) PUTUTAS KA SUIDSUSANNA TEEMAT
 - SANNU TULEOHUTUSEST ARTIKLI AOKIRÄN STUDIA VERNACULA
- Varasemalt kogutud ja talletatud saunapärimuse uurimine, väljaotsimine riiklikest kogudest ning arhiividest, materjalide avaldamine olemasolevaid andmebaase täiendades (nt LEPP), teadusartiklite koostamine.
- Alustada teaduslikke uurimisi suitsusauna mõjust tervisele. Leida teemast huvitatud uurijad meditsiini ja psühholoogia valdkondadest. Seonduvalt uurida ravitsemisega seotud praktikaid ning inimeste teadmisi ja hoiakuid nende suhtes.
- Suitsusaunade andmekogu loomine ja pidev täiendamine. Eesmärk on saada ülevaade saunade hulgast, seisundist ja kasutatavusest; saunade omanike ja kogukonna kaasamine.
 - SANNU ANDMEKOGO OM OLEMAN ANDMEBAASI FAILINA, MIS OLÕ-I AVALIK, KÛLLI PAND SINNÄ SANNU MANU, MILLE KOTSILE OM TEEDÜST SAADU. PRÕLLA OM 183 SANNA ANDMEBAASIN.

Tulemus: tava praeguse olukorra, leviku ja seisundi kohta on olemas kättesaadav info kirjalike uurimistööde kokkuvõtete, artiklite, museaalide ja audiovisuaalsel kujul. Olemas publikatsioonid ning teadmised suitsusauna mõjust tervisele. Olemas andmekogu, mis võimaldab saada ülevaadet saunatava käekäigu kohta aja jooksul.

Seotud organisatsioonid: suitsusaunade koostöökoogu, Võru instituut, kohalikud muuseumid, koolid, Tartu Ülikool sh Viljandi Kultuuriakadeemia, arhitektuuripärandi uurijad Vabaõhumuuseumist, Keskkonnaameti pärandkultuuri spetsialistid, ERM, Eesti Kirjandusmuuseum, Haridus- ja teadusministeerium, saunade omanikud.

Suitsusaunatavad turismimajanduses ning ettevõtluses

- suitsusaunakombeid tuleb turundada lähtudes kohalikust traditsioonist ja hoiduda liigsest kommertslikkusest. Kohalikke suitsusaunatraditsioone väärtustav teadlik turundamine turismiettevõtetes koostöös Turismiliiduga, turismiettevõtjate nõustamine, teadlike turundajate tunnustamine
 - SANNAKAUPU MÜÜK SUVÕL ÖÖBIKUORON I-PUNKTI MAN
 - SANNAGA SEOTU MEENETE, KAUPU LUUMISES KONKURSS
 - SAVVUSANNA TEEMABOKS E HITÜSMESSIL 2015 TARTON
 - MARDILAADAL 2019 SANNATEEMALINE MÜÜGIESINDÜS
 - SANNAVIRBITÜSE ABIGA SANNAKOMBIDE JA VANA-VÖROMAA PIIRKUNNA ERIPÄRA TUTVUSTAMINE
- turismi valdkonnas teenuse pakkujatele täiendavate teadmiste vahendamine praktikute ja uurijate poolt (nt kombestiku ja uskumuste osa, vanem pärimus).
 - TEMAATILINE PÄIV TURISMITALODELE 2013 NOV
 - GIIDELE, ETTEVÕTJILE JT ARENDUSTEGELASTELE OM TOIMUNU MITMA KOOLITUSE ERI KUUNTÜÜPROJEKTE KAUDU (MAATURISMI
- turismivaldkonna õppes (ametikoolid, kõrgkoolid) luua pärandilist suitsusaunatava tutvustav õppemoodul (e-kursus) ning rakendada see koolides turismierialade õppekavades.
 - VÄIMELA KHK JAOS PANDSÕ EDA KOKKO MOODULÖPPE PROGRAMMI RAKENDUSKÕRGHARIDUSE JAON.

Tulemus: taluturismis tutvustatakse suitsusaunu ja saunakombestikku kohalikust tavast lähtudes

Seotud organisatsioonid: turismitalude suitsusaunade omanikud, MTÜ Võrumaa Turismiliit, SA Põlvamaa Arenduskeskus, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Eesti Turismihariduse Liit, SA Lõuna- ja idaturism, EAS, Eesti Maaturismi Ühing.

VIIIL TETTÜ:

- EDA OM UMA TALON VÕTNU VASTA HULKA VÄLLÄMAA HUVILIIDSI, SH 2012-2019 OM OLNÜ 92 VÕTTÕGRUPPI, KIÄ OM TAHTNU SANNAKOMBIT JA SAVVUSANNA FILMI PÄÄLE VÕTTA (TELE KUNI DOKUMENTAAL).
- OM KORJATU JA LASTU TETÄ SAVVUSANNA TEEMA FOTOSID
- OM OLNÜ SANNA PÄIV VABAÕHUMUUSEUMIN (2014) JA SEMINÄR ERM-N (2016)
- SAVVUSANNA TEEMAT OM ERÄLE ESILE NÕSTET VÕRO JA PÕLVA TURISMITRÜKISTEN (EGÄL AASTAGAL JUTT JA PILDI)
- OM TETTÜ VIEN KEELN SAVVUSANNA INFOLEHTI (PAPRÕ PÄÄL, JAGAMISES TURISMIINFON JA MESSEL)
- EDIMESE RÄNDNÄÜTÜSE PÕHJAL OM TETTÜ VANA-VÖROMAA KULTUURIKOJA MUUSEMI PÜSÜVÄ VÄLLÄPANEKI JAKKU SAVVUSANNA SAIN JA SÄÄL MAN OM KA SANNA MAKETT (TOOMAS KALVE), SANNA VANAGA MAAL (EPP MARGNA), VÄLÄN OM UNESCO TUNNISKIRJA KOPIA (ORIGINAAL OM MUUSEUMI ARHIIVIN). SAINA MAN OMMA ÜTE VIRBITÜSEPRILLI JA PAPRÕ PÄÄL INFOLEHE.
- JAAPANLASE ANDSÕVA VÄLLÄ MI SAVVUSANNAST RAAMATU, MI ANDSÕ TAST MATERJALI.

Ülekaehus om kokko pant märdikuul 2019

Kokko pandnu Külli Eichenbaum.